

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Tekniikan erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelma
uuden näyttötutkinto-oppaan ohjeiden mukaisesti

Riitta Rönkkö
Onni Piippo
Terho Jalkanen

2008

RIITTA RÖNKKÖ, ONNI PIIPPO, TERHO JALKANEN: Tekniikan erikoisammattitutkin-
non järjestämissuunnitelma uuden näyttötutkinto-oppaan ohjeiden mukaisesti
Tampereen ammattikorkeakoulu
Opettajakoulutuksen kehittämishanke 26 s + 1 liite
Ryhmän opettaja Seppo Janhonen
Maaliskuu 2008
Asiasanat: näyttöjen järjestämissuunnitelma, uudet käsitteet, henkilökohtaistaminen

TIIVISTELMÄ

Kehittämishankkeen päätavoitteena oli automaatioasentajan ammattitutkinnon ja tekniikan erikoisammattitutkinnon järjestämissopimushakemusten laatiminen liitteineen tutkintotoimikunnalle käsiteltäväksi. Kehittämishankeraportissa huomio kiinnittyi Opetushallituksen 2007 julkaisemaan uuteen näyttötutkinto-oppaaseen, joka on tarkoitettu näyttötutkinnon järjestäjille, tutkintotoimikunnille ja muille näyttötutkintojärjestelmän toimijoille työvälineeksi. Edellinen opas on vuodelta 2003 ja raportissa pyritäänkin tuomaan esille keskeiset uudessa oppaassa olevat muutokset, ja kuinka ne on huomioitu kyseisissä näyttötutkintojen järjestämissuunnitelmissa. Raportissa käytettiin esimerkkinä tekniikan erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelmaa. Hankkeen toisena tavoitteena oli tuoda uudistuneen näyttötutkinto-oppaan tuomat muutokset käytännön tasolle, jotta organisaatiossa voidaan aidosti kehittää näyttötutkintotoiminnan laatua ja yhdenmukaistaa toimintamalleja kaikkien näyttötutkintojen parissa työskentelevien kanssa.

Kehittämishanke eteni siten, että ensin työstettiin yhteinen näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmapohja huomioiden uudet käsitteet, henkilökohtaistamisen määräys sekä uudet sisältöpainotukset. Seuraavaksi laadittiin yhteiseen näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmapohjaan automaatioasentajan ammattitutkinnon sekä tekniikan erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelmat ottaen huomioon kyseisten tutkintojen erityispiirteet. Raportissa tuodaan esiin tekniikan erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelma, mutta pohdintaosuudessa huomioidaan myös automaatioasentajan ammattitutkinnon erityispiirteitä. Kyseiset järjestämissopimushakemukset johtivat sopimukseen ja suunnitelmat toimivat nyt esimerkkeinä ja malleina organisaatiossamme.

1. YHTENÄISEN NÄYTTÖTUTKINTOTOIMINNAN LAADUN VARMISTAMINEN.....	4
2. NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄ.....	4
2.1 YLEISTÄ	4
2.2 NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄN PERUSTA.....	5
2.3 NÄYTTÖTUTKINTOJEN TUOTTAMA JATKO-OPINTOKELPOISUUS	7
2.4 LISÄTIETOA NÄYTTÖTUTKINNOISTA.....	7
3. NÄYTTÖTUTKINNON JÄRJESTÄJIA JA TUTKINTOTOIMIKUNTIA OHJAAVAT LAIT, ASETUKSET, MÄÄRÄYKSET JA OHJEET	7
4. TEKNIIKAN ERIKOISAMMATTITUTKINNON JÄRJESTÄMISSUUNNITELMA UUDEN NÄYTTÖTUTKINTO-OPPAAN OHJEIDEN MUKAISESTI	8
4.1 KÄSITTEISTÖ	8
4.2 HENKILÖKOHTAISTAMISMÄÄRÄYS (OPH:N MÄÄRÄYS 43/011/2006)	11
4.3 TEKNIIKAN ERIKOISAMMATTITUTKINNON JÄRJESTÄMISSUUNNITELMA	12
5. POHDINTAA	22
LÄHTEET.....	25
LIITE.....	26

1. YHTENÄISEN NÄYTTÖTUTKINTOTOIMINNAN LAADUN VARMISTAMINEN

Opetushallitus julkaisi 2007 uuden näyttötutkinto-oppaan, joka on tarkoitettu näyttötutkinnon järjestäjille, tutkintotoimikunnille ja muille näyttötutkintojärjestelmän toimijoille työvälineeksi. Oppaan tavoitteena on kehittää näyttötutkintotoiminnan laatua, koota yhteen ja selkeyttää eri yhteyksissä tehtyjä linjauksia sekä yhdenmukaistaa toimintaa. (Näyttötutkinto-opas 2007, 6). Aikaisempi näyttötutkinto-opas on vuodelta 2003. Näiden neljän vuoden aikana on näyttötutkintotoiminnassa tullut useita muutoksia, joihin uudessa oppaassa on kiinnitetty erityistä huomiota. Muun muassa uusi henkilökohtaistamisen määräys (OPH:n määräys 43/011/2006) edellyttää kaikilta toimijoilta uusia toimintatapoja ja – malleja. Näyttötutkintokäsitteistö on uusiutunut, sekä näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman malli on sekä rakenteeltaan että sisällöltään uudistunut.

Näyttötutkinto-opas toimii tutkintojen järjestäjien keskeisenä ohjeistuksena muun muassa haettaessa näyttötutkintojen järjestämissopimusta tutkintotoimikunnilta. Tämän kehittämishankkeen tavoitteena oli laatia kahden eri tutkinnon; tekniikan erikoisammattitutkinnon ja automaatioasentajan ammattitutkinnon järjestämissopimushakemukset huomioiden ne muutokset, jotka uuteen näyttötutkinto-oppaaseen ovat tulleet. Raportissa tuodaan esille keskeiset muutokset ja kuinka ne on huomioitu kyseisissä näyttötutkintojen järjestämissuunnitelmissa. Esimerkkinä tässä raportissa käytetään tekniikan erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelmaa. Hankkeen toisena tavoitteena oli tuoda uudistuneen näyttötutkinto-oppaan tuomat muutokset käytännön tasolle, jotta organisaatioissa voidaan aidosti kehittää näyttötutkintotoiminnan laatua ja yhdenmukaistaa toimintamalleja kaikkien näyttötutkintojen parissa työskentelevien kanssa.

2. NÄYTTÖTUTKINTOJÄRJESTELMÄ

2.1 Yleistä

Opetushallituksen laatiman näyttötutkinto-oppaan (Näyttötutkinto-opas 2007) mukaan Suomessa ammatillinen aikuiskoulutus perustuu vahvasti näyttötutkintojärjestelmään. Järjestelmän etuna on erityisesti se, että henkilön ammatillinen osaaminen voidaan sen avulla kansallisesti ja laadullisesti tunnustaa riippumatta siitä, onko osaaminen kertynyt työkokemuksen, opintojen tai muun toiminnan kautta. Tärkeämpänä pidetään ammatin hallintaa. Edelleen oppaassa mainitaan, että näyttötutkintojärjestelmä perustuu ennen kaikkea työelämälähtöisyyteen. Elinkeino- ja muu työelämä osallistuu vahvasti näyttötutkintojen suunnitteluun, järjestämiseen ja arviointiin. Näyttötutkintojärjestelmä tarjoaakin erityisesti aikuisväestölle joustavan tavan osoittaa, uudistaa ja ylläpitää ammatillista osaamistaan. (Näyttötutkinto-opas 2007, 12).

Näyttötutkinto-oppaassa (Näyttötutkinto-opas 2007) todetaan, että näyttötutkintojärjestelmä luotiin vuonna 1994 säädetyllä ammattitutkintolailla (L306/1994) ja sitä täydentävällä asetuksella (A 308/1994). Ammattitutkintolaki kumosi ammatillisista pätevyytutkinnoista annetun lain, jolla

säädettiin alempia ja ylempiä ammattitutkintoja ja niiden suorittamista. Ammattitutkintolaki valmisteltiin opetusministeriön asettamassa ammatillisessa aikuiskoulutustyöryhmässä, jossa olivat edustettuina työelämän ja opetusalan osapuolet. (Näyttötutkinto-opas 2007, 12).

Edelleen oppaassa mainitaan (Näyttötutkinto-opas 2007), että koulutuslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä ammattitutkintolaki kumottiin ja näyttötutkintojärjestelmää koskevat säädökset siirrettiin vähäisin muutoksin lakiin ja asetukseen ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (L 631/1998 ja A 812/1998), jotka tulivat voimaan vuoden 1999 alussa. Näyttötutkintojärjestelmää ohjaavia säädöksiä muutettiin vuoden 2005 aikana. Laki ja asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja asetuksen muuttamisesta astuivat voimaan 1.1.2006. Tehdyillä muutoksilla pyrittiin ammatillisen lisäkoulutuksen ohjausjärjestelmän kehittämiseen. Tavoitteena on, että ammatillista lisäkoulutusta voidaan suunnitella, ohjata ja seurata entistä paremmin kokonaisuutena säilyttäen samalla järjestelmässä tarvittava joustavuus.

Näyttötutkinnot ovat vakiinnuttaneet asemansa koulutusjärjestelmässä. Näyttötutkintoihin osallistuneiden sekä tutkintoja suorittaneiden määrät ovat kasvaneet jatkuvasti.

(Näyttötutkinto-opas 2007,12).

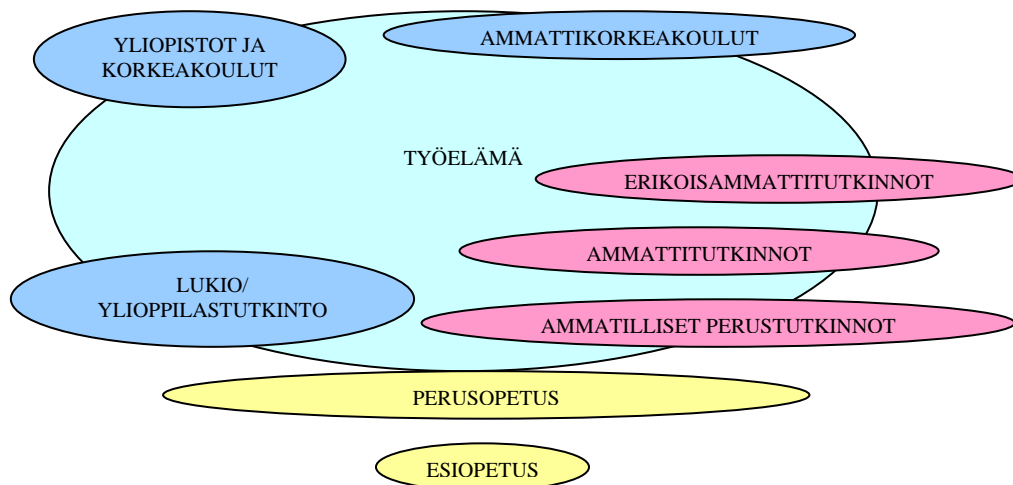
2.2 Näyttötutkintojärjestelmän perusta

Näyttötutkinto-oppaassa (sama 2007) kuvataan, kuinka näyttötutkintojärjestelmässä tunnistetaan ja tunnustetaan eri tavoilla hankittu osaaminen. Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla näyttötutkinnon perusteissa määritelty ammattitaito. Näyttötutkintojärjestelmän keskeisiä periaatteita ovat:

1. kolmikantayhteistyö: työnantajatahojen, työntekijätahojen ja opetusalan tiivis yhteistyö tutkintorakenteesta päätettäessä, tutkintojen perusteita laadittaessa sekä näyttötutkintoja suunniteltaessa, järjestettäessä ja arvioitaessa
2. tutkintojen riippumattomuus ammattitaidon hankkimistavasta
3. tutkinnon tai tutkinnon osan suorittaminen osoittamalla ammattitaito tutkintotilaisuuksissa
4. henkilökohtaistaminen. (sama 2007, 13).

Näyttötutkinto-opas (sama 2007) toteaa, että näyttötutkintojärjestelmän keskeisiä arvolähtökohtia ja toteuttamisperiaatteita ovat työelämäkeskeinen ammattitaito ja sen arviointi, aikuisväestön ja elinkeino- ja muun työelämän tarpeiden huomioon ottaminen, käsitys aikuisesta tutkinnon suorittajana, tasa-arvo sekä asiakaslähtöinen toiminta. (sama 2007, 13).

Alla olevan opetusministeriön laatiman Suomen koulutusjärjestelmäkaavion pohjalta muokattu kuva osoittaa näyttötutkintojen sijoittumisen koulutus- ja tutkintojärjestelmään.

Kuvio 1. Suomen koulutus- ja tutkintojärjestelmä (näyttötutkinto-opas 2007, 14)

Näyttötutkinto-opas (sama 2007) määrittelee näyttötutkinnot seuraavasti:

- Perustutkinnossa osoitetaan ammattitaidon saavuttamisen edellyttämät tiedot ja taidot. Perustutkintojen nimellislaajuus on 120 opintoviikkoa. (Samat perustutkinnot voi suorittaa myös opetussuunnitelmaperusteisena kolmivuotisena ammatillisena peruskoulutuksena.)
- Ammattitutkinnossa osoitetaan alan ammattityöntekijältä edellytettävä ammattitaito. Ammattitutkintojen perusteissa ammattitaitovaatimukset on määritelty tasollisesti siten, että henkilö, jolla on alan peruskoulutus tai sitä vastaavat tiedot ja lisäksi täydentäviä sekä syventäviä opintoja ja noin kolmen vuoden työkokemus, pystyy todennäköisesti suoriutumaan ko. ammattitutkinnosta.
- Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan alan vaativimpien työtehtävien hallinta. Erikoisammattitutkintojen perusteissa ammattitaitovaatimukset on määritelty tasollisesti siten, että henkilö, jolla on alan peruskoulutus tai sitä vastaavat tiedot ja lisäksi täydentäviä sekä syventäviä opintoja ja noin viiden vuoden työkokemus, pystyy todennäköisesti suoriutumaan ko. erikoisammattitutkinnosta. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuutta ei määritellä opintoviikkoina. (sama 2007, 15).

2.3 Näyttötutkintojen tuottama jatko-opintokelpoisuus

Näyttötutkinto-oppaassa (sama 2007) todetaan, että näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto, jonka nimellinen laajuus on 120 ov, antaa yleisen kelpoisuuden korkeakouluopintoihin. Ammatillinen perustutkinto, jonka nimellinen laajuus on alle 120 ov, antaa kelpoisuuden saman alan ammattikorkeakouluopintoihin, kun taas ammattitutkinto antaa kelpoisuuden saman alan ammattikorkeakouluopintoihin. Ammattitutkinto yhdistettynä alle 120 ov:n perustutkintoon tai kolmen vuoden työkokemus tutkinnon suorittamisen jälkeen vastaavalla alalla antaa yleisen kelpoisuuden ammattikorkeakouluopintoihin (A355/2003). (sama 2007, 15).

Oppaassa (sama 2007) todetaan edelleen, että erikoisammattitutkinto ei yksin anna jatko-opintokelpoisuutta, mutta yhdistettynä ammattitutkintoon tai alle 120 ov perustutkintoon se antaa yleisen kelpoisuuden ammattikorkeakouluopintoihin (A 355/2003). Edellä tarkoitettu alakohtainen jatko-opintokelpoisuus kohdentuu suoritettuna näyttötutkinnon alan perusteella johonkin seuraavista koulutusaloista; humanistinen ja kasvatustieteiden ala, kulttuuriala, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, luonnontieteiden ala, tekniikan ja liikenteen ala, luonnonvara- ja ympäristöala, sosiologi-, terveys- ja liikunta-ala tai matkailu-, ravitsemis- ja talousala. (sama 2007, 15).

2.4 Lisätietoa näyttötutkinnoista

Näyttötutkinto-oppaassa kerrotaan, että tietoa näyttötutkinnoista, niiden kehittämisestä ja näyttötutkintoihin valmistavista koulutuksista ym. löytyy Opetushallituksen ylläpitämistä portaaleista www.oph.fi/nayttotutkinnot, www.edu.fi, www.osaan.fi, www.oph.fi/nayttotutkinnot/aihe ja www.verkko-ohjaus.net. (sama 2007, 19.)

Edelleen oppaassa (sama 2007) mainitaan, että osoitteessa www.oph.fi/nayttotutkinnot on tutkintokohtainen hakupalvelu (Näyttötutkintotietojen haku), jonka kautta saa tietoa mm. näyttötutkinnon perusteista, näyttötutkinnon järjestäjistä, koulutuksen järjestäjistä ja tutkintotoimikunnista. Tämän palvelun sisältö tulee pääasiassa OPTI-tietokannasta ja Opetushallituksen tuottamasta näyttötutkintoja koskevasta aineistosta. Osoitteessa www.oph.fi/nayttotutkinnot ovat myös tutkintotoimikuntien kotisivut sekä Opetushallituksen määräyksiä, ohjeita ja lomakkeita. (sama 2007, 19.)

3. NÄYTTÖTUTKINNON JÄRJESTÄJIÄ JA TUTKINTOTOIMIKUNTIA OHJAAVAT LAIT, ASETUKSET, MÄÄRÄYKSET JA OHJEET

”Näyttötutkinnon järjestäjät ja tutkintotoimikunnat noudattavat työssään lakeja, asetuksia, määräyksiä ja ohjeita, joihin myös Näyttötutkinto-opas perustuu.” (sama 2007, 8). Raportin liitteenä (liite) on listaus säädöksistä muutossäädöksineen, määräykset ja ohjeet. Opetushallituksen näyttötutkintoja koskevat määräykset, ohjeet ja lomakkeet kokonaisuudessaan ovat

osoitteessa www.oph.fi/nayttotutkinnot/. Ajantasainen lainsäädäntö on luettavissa osoitteessa www.finlex.fi/ajantasainenlainsaadanto. (sama 2007, 8 - 9).

4. TEKNIIKAN ERIKOISAMMATTITUTKINNON JÄRJESTÄMISSUUNNITELMA UUDEN NÄYTTÖTUTKINTO-OPPAAN OHJEIDEN MUKAISESTI

4.1 Käsitteistö

Näyttötutkintoihin liittyvä sanasto löytyy kokonaisuudessaan näyttötutkinto-oppaasta. Seuraavana olevat käsitteet ovat tulleet esille kyseessä olevissa näyttötutkintojen järjestämissuunnitelmissa sekä tässä raportissa.

Ammatillinen aikuiskoulutus

Ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja samoin kuin niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa lisäkoulutusta.

Arvioija

Ammattitaidon osoittamista eli tutkintosuoritusta arvioiva henkilö.

Henkilökohtaistaminen

Koulutuksen järjestäjälle asetettu velvoite tarjota aikuisille asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yleisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutuksen hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa (valmistavassa koulutuksessa).

Henkilökohtaistamista koskeva asiakirja

Asiakirjaan dokumentoidaan näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen, tutkinnon suorittaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen.

Näyttötutkinnon järjestäjä

Koulutuksen järjestäjä tai muu yhteisö tai säätiö, joka on tehnyt tutkintotoimikunnan kanssa tiettyä näyttötutkintoa koskevan järjestämissopimuksen.

Näyttötutkintojen järjestämissopimus

Tutkintotoimikunnan tekemä sopimus koulutuksen järjestäjän tai muun yhteisön tai säätiön kanssa näyttötutkintojen järjestämisestä.

Näyttötutkinnon osan suorittaja

Henkilö, joka suorittaa tutkinnon yhden tai useampia osia, mutta ei koko tutkintoa.

Näyttötutkinnon perusteet

Asiakirja, jossa määritellään tutkinnon osat, ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat sekä mahdollinen osaamisala. Tutkinnon perusteista päättää Opetushallitus.

Näyttötutkinnon suorittaja

Näyttötutkintoa suorittava henkilö.

Kolmikanta

Kolmikantainen edustus näyttötutkintojärjestelmässä tarkoittaa työnantajien, työntekijöiden ja opettajien edustusta näyttötutkintoprosessin eri vaiheissa toteutuksessa sekä edustusta tutkintotoimikunnassa.

Näyttö Ks. tutkintosuoritus ja tutkintotilaisuus.

Näyttötutkinnon järjestämissuunnitelma

Näyttötutkinnon järjestäjän laatima suunnitelma tutkintotilaisuuksien järjestämisestä.

Näyttötutkinto

Näyttötutkinto on ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu ammattitaidon hankkimistavasta riippumaton perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinto. Tutkinnon perusteissa määritelty ammattitaito osoitetaan tutkintotilaisuuksissa.

Näyttötutkintomestari

Näyttötutkintomestari on Opetushallituksen hyväksymän 15 opintoviikon (25 opintopisteen) laajuisen näyttötutkintomestarin koulutusohjelman (aikaisemmin: näyttötutkintojen järjestämisen kehittämiskoulutus) suorittanut henkilö.

Näyttöympäristö

Toimintaympäristö, jossa tutkinnon perusteissa määritelty ammattitaito osoitetaan.

Osaamisala

Näyttötutkintojärjestelmässä oleva opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen perustutkinnon koulutusohjelmaa ja ammatti- sekä erikoisammattitutkinnoissa erikoistumisaluetta vastaava käsite.

Todistus tutkinnon osan suorittamisesta

Todistus ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon osan tai osien suorittamista. Todistuksen antaa tutkintotoimikunta tutkinnon suorittajan sitä pyytäessä.

Tutkintomaksu

Tutkintomaksu näyttötutkintoon osallistuvalla tutkintoon ilmoittautumisen yhteydessä perittävä tutkintokohtainen maksu (50.50 euroa vuonna 2007). Tutkinnon järjestäjä tilittää tutkintomaksut Opetushallitukselle.

Tutkintorakenne

(ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan) Opetusministeriön antama asetus tutkinnoista, jotka voidaan suorittaa näyttötutkintoina.

Tutkintosuoritus

Näyttötutkinnon suorittajan tutkintotilaisuudessa antama osoitus tutkinnon perusteissa vaadittavasta ammattitaidosta.

Tutkintotilaisuus

Tapahtuma, jossa näyttötutkinnon suorittaja osoittaa tutkinnon perusteissa vaadittavan ammattitaidon.

Tutkintotodistus

Todistus ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittamisesta. Todistuksen antaa tutkintotoimikunta, kun kaikki tutkinnossa vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti.

Tutkintotoimikunta

Opetushallituksen asettama, työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja ammatinharjoittajia edustava luottamuselin. Tutkintotoimikunnat mm. johtavat tutkintojen järjestämistä jo antavat tutkintotodistukset. (sama 2007, 64 – 66).

4.2 Henkilökohtaistamismääräys (OPH:n määräys 43/011/2006)

Näyttötutkinto-oppaan (sama 2007) mukaan näyttötutkintojärjestelmän tavoitteena on tarjota aikuisille joustavat järjestelyt ja parhaat mahdolliset olosuhteet osoittaa osaamistaan näyttötutkinnoissa sekä kehittää ja uudistaa työelämässä tarvitsemaansa ammattitaitoa. Henkilökohtaistamista ohjaakin asiakaslähtöisyyden periaate näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. (sama 2007, 23). Seuraavana on kuvattu henkilökohtaistamisen määräys kokonaisuudessaan.

1 § Henkilökohtaistamisen periaatteet

Koulutuksen järjestäjän tulee toimia niin, että näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuneet saavat asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja

- näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen
- näyttötutkinnon suorittamisen ja
- tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa.

Koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Henkilökohtaistamisessa on otettava huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta tai muusta syystä kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä mahdollisesti johtuvat erityistarpeet ja lähtökohdat.

Koulutuksen järjestäjän on kerättävä palautetta henkilökohtaistamisesta ja kehitettävä henkilökohtaistamista yhteistyössä siihen osallistuvien kanssa.

2 § Näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen

Koulutuksen järjestäjän on selvitettävä hakeutujan esittämien luotettavien asiakirjojen ja muiden mahdollisten selvitysten perusteella hänen osaamisensa sekä muut lähtökohtansa.

Mikäli yhteisesti todetaan, että hakeutujan tavoittelema tutkinto ei ole hänelle tasollisesti soveltuva, hakeutujaa tulee ohjata hänelle soveltuvaan tutkintoon. Osaaminen on tunnistettava käyttämällä monipuolisesti erilaisia alalle soveltuvia menetelmiä. Tämän jälkeen tulee myös päättää miltä osin hakeutujan esittämien asiakirjojen pohjalta jo osoitettu osaaminen voidaan ehdottaa tunnustettavaksi. Osaamisen tunnistamisen perusteella on lisäksi arvioitava, miltä osin

- hakeutuja voidaan hänen jo saavuttamansa osaamisen perusteella ohjata

suoraan hänelle soveltuvan tutkinnon, tutkinnon osan tai osien suorittamiseen tai – hakeutuja on ohjattava tarvittavan lisäammattitaidon hankkimiseen.

Tällöin on hakeutujalle myös selvitettävä ne erilaiset oppimisen mahdollisuudet, joita koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus tarjota, ja yhteisesti arvioitava niiden sopivuus hakeutujalle. Samalla tulee selvittää hänelle soveltuvat tutkinnon tai tutkinnon osan suoritusten järjestelyt sekä mahdollisen ohjauksen ja erityisten tukitoimien tarve.

3 § Tutkinnon suorittaminen

Henkilökohtaistetussa tutkinnon suorittamisessa on aina noudatettava tutkinnon perusteissa määritellyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteerejä sekä ammattitaidon osoittamistapoja. Tutkintotilaisuuksien aikataulut ja käytännön järjestelyt tulee suunnitella mahdollisimman hyvin tutkintoa suorittavan tilanteeseen soveltuviksi.

4 § Tarvittavan ammattitaidon hankkiminen

Oppimisen suunnittelussa ja toteutuksessa on otettava huomioon opiskelijan elämäntilanne, aikaisemmin hankittu osaaminen, todetut oppimistarpeet ja työssä oppimisen mahdollisuudet. Lisäksi henkilökohtaistamisessa on yhteisesti suunniteltava opiskelijalle soveltuvat opiskelu- ja arviointimenetelmät sekä ohjaustoimet.

5 § Dokumentointi

Henkilökohtaistaminen on dokumentoitava näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Dokumentointi kootaan henkilökohtaistamista koskevaksi asiakirjaksi. Tutkinnon suorittajan sekä koulutuksen järjestäjän ja tarvittaessa tutkinnon hankkijan tulee allekirjoittaa tämä asiakirja ja siihen mahdollisesti tehtävät muutokset. Henkilökohtaistamisen toteutumista on arvioitava tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen edetessä osapuolten keskenään sopimalla tavalla. Asiakirjaan ei saa sisällyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (L 621/1999) tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja. (<http://www.oph.fi/pageLast.asp?path=1,17629,18771,17170>)

4.3 Tekniikan erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelma

Seuraavassa on kuvattu keskeisin osin tekniikan erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelman sisältö uuden näyttötutkinto-oppaan mukaisesti. Kohdat 1-6 ovat säilyneet sisällöltään samanlaisina uudessakin oppaassa ja siksi jätetty esimerkistä pois. Kohdat sisältävät näyttötutkinnon järjestäjän yhteystiedot, tutkinnon osat, tutkintokielen, vastuuhenkilöt yms.

7. Tiedotus, markkinointi ja tutkintotilaisuuksien tarjonta

Näyttötutkinto-opas ohjaa tässä selvittämään kuinka näyttötutkinnon järjestäjä tiedottaa näyttötutkinnon suoritusmahdollisuuksista alan työelämän toimijoille ja potentiaalisille näyttötutkinnon suorittajille. Tässä tulee selvittää myös kuinka varmistetaan ilman valmistavaa koulutusta tutkintoa suorittavien henkilöiden tiedonsaanti. (sama 2007, 32).

”Tutkinnon suorittamisen mahdollisuudesta tiedotetaan paikallislehdissä, alueellisissa sanomalehdissä, internetissä, oppilaitoksen ulkopuolisissa tapahtumissa kuten messut, aikuis-koulutusviikko tai muut tapahtumat, yhteistyöorganisaatioiden tiedotus-kanavissa, OPTI-tietokannassa sekä suoramarkkinoinnin avulla.

Teemme systemaattista markkinointityötä ja – tutkimusta alueen potentiaalisten tutkintojen suorittajien saavuttamiseksi.”

8. Yhteistyö elinkeino- ja muun työelämän kanssa

Tässä kohden näyttötutkinto-opas ohjaa kuvaamaan yhteistyötä elinkeino- ja muun työelämän edustajien kanssa. Millaista yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjä tekee elinkeino- ja muun työelämän edustajien kanssa tutkintotilaisuuksien suunnittelussa, toteutuksessa, kehittämisessä ja tutkintosuoritusten arvioinneissa? Kuvauksessa tulee ilmetä, mitä sopimuksia näyttötutkinnon järjestäjällä on eri tahojen kanssa, sekä miten ylläpidetään ja kehitetään henkilöstön työelämäosaamista? (sama 2007, 32).

Tutkinnon järjestäjälle on myönnetty keväällä 2006 toistaiseksi voimassaoleva työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä. Tutkinnon järjestäjä kehittää työ- ja elinkeinoelämän tarpeita palvelevaa osaamista monialaisen ja korkeatasoisen koulutuksen avulla. Tutkinnon järjestäjä toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa työelämän kanssa edistäen alueen väestön osaamista-soa, työllistymistä ja yleistä hyvinvointia sekä yritysten kilpailu- ja suorituskykyä.

Tutkinnon järjestäjä varmistaa yhdessä työelämän edustajien kanssa, että tutkintotilaisuuksien suunnitelmissa ovat kaikki tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaidon arvioinnin kohteet ja kriteerit ja että ne voidaan osoittaa tutkintosuorituksin.. Tutkintotilaisuuksien suunnitelman allekirjoittavat tutkinnon suorittaja, tutkinnon järjestäjän edustaja ja työelämän edustaja(t).

Tekniikan erikoisammattitutkintoa järjestettäessä yhteistyötä tutkintotilaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa on tehty vuodesta 2003 alkaen yläsavolaisten tekniikan alan yritysten kanssa. Yhteyshenkilöinä ovat vuonna 2007 toimineet Hannu Juntunen, koulutuspäällikkö /

tekniikka ja liikenne, Ylä-Savon ammattiopisto, aikuiskoulutus sekä Harri Komulainen, tehtaanjohtaja, Fibox Tested Systems Oy.

Tekniikan erikoisammattitutkinnon osalta henkilöstömme pitää tiivistä yhteistyöverkostoa useiden yläsavolaisten metalli- ja rakennusalan yritysten kanssa. Yhteistyötä tehdään muun muassa järjestämällä ko. yritysten kanssa erilaisia keskustelu- ja kehittämistilaisuuksia. Konkreettisenä esimerkkinä voidaan mainita Iisalmen Lumakeskuksella 14.11.2007 toteutettu yläsavolaisen kiinteistöpidon ja rakentamisen tila 2007 -tapahtuma. (liite 2 kutsu tilaisuuteen)

9. Ohjauksen resurssit

Ohjauksen resurssit kohdassa tulee kuvata miten tutkinnon järjestäjä on varautunut näyttötutkintoon hakeutumisen ja näyttötutkinnon suorittamisen edellyttämään neuvontaan ja ohjaukseen. Tässä tulee kuvata mm. minkä verran ohjaukseen on varattu aikaa, asiantuntemus sekä ohjauksen muodot. (sama 2007, 32).

Ohjauksen tarkoitus on varmistaa, että tutkinnon suorittaja on riittävän perehtynyt tutkinnon perusteisiin (näyttötutkinnon tehtävä ja tavoite, tutkinnon osat sekä vaadittava ammattitaito ja arvioinnin perusteet). Henkilökohtainen ohjaus tukee tutkinnon suorittajaa näyttöprosessin eri vaiheissa.

Ohjauksen toimivuudesta vastaa näyttötutkintomestarin koulutuksen suorittanut tutkintovastaava. Ohjausta toteuttavat tutkintovastaavan lisäksi ohjaukseen nimetyt kouluttajat sekä koulutetut työpaikkaohjaajat. Ohjaukseen on varattu keskimäärin kaksi (2) työpäivää jokaista tutkinnon suorittajaa kohden. Ohjauksen määrässä otetaan huomioon tutkinnon suorittajan henkilökohtaiset tarpeet.

Ohjaus toteutuu valmistavan koulutuksen lähiopetuksessa ja tarvittaessa sovituissa ohjaustapaamisissa. Ohjausta annetaan sekä henkilökohtaisesti että ryhmissä. Pääasiallinen ohjausmenetelmä on kasvokkain keskustelu. Ohjaus voi tapahtua myös puhelimen, sähköpostin tai verkko-oppimisympäristön (Moodle) avulla.

Vuoden 2007 kuluessa kaikille tutkinnon suorittajia ohjaaville henkilöille on järjestetty työaikana ohjauskoulutusta. Ohjauskoulutuksiin osallistuminen mahdollistetaan jatkossakin työaikana. Myös niille työelämän edustajille, jotka toimivat ohjaustehtävissä järjestetään mahdollisuus ohjauskoulutukseen.

Osaamisen tunnistamisen yhteydessä ja ohjauksessa pyritään löytämään mahdolliset tutkinnon suorittajan oppimisvaikeudet. Kun tutkinnon suorittaja ilmaisee erityisen tuen tarvetta, tutkinnon järjestäjä huolehtii tarvittavan tuen järjestämisestä. Lukihäiriön tunnistamiseen käytetään Niilo Mäki instituutin Lukemisen ja kirjoittamisen testistöä. Palautteen testistä antaa lukivaikeuksiin erikoistunut opettaja. Tarvittaessa järjestetään lisätetit ongelman rajaamiseksi. Tutkinnon suorittajan lukihäiriö huomioidaan tutkintotilaisuuksien suunnittelussa esimerkiksi sopivan arviointiaineiston kokoamisessa. Lukiopetuksella tuetaan tutkinnon suorittajaa esimerkiksi tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa.

10. Perittävät maksut

”Opetushallituksen Näyttötutkintojen järjestämissopimukset – ohjeen 6§ ja 8 § käsittävät näyttötutkintojen suorittajilta ilman valmistavaa koulutusta mahdollisesti perittävistä maksuista tarvittavat tiedot sekä maksuista tiedottamisen.” (sama 2007, 32.) Oppaassa ohjataan kuvaamaan mitkä ovat muille tahoille (esim. muut koulutuksen järjestäjät) myytävien näyttötutkintojen järjestämisestä perittävät maksut. (sama 2007, 32).

Tutkinnon suorittajalta peritään valmistavan koulutuksen yhteydessä 400 €, joka sisältää tutkintomaksun 50,50 €.

Ilman valmistavaa koulutusta tutkintotilaisuuteen osallistuvalla tutkinnon suorittajalta peritään 200,00 €/ tutkinto sisältäen tutkintomaksun 50,50 €.

Valmistavan koulutuksen järjestäjille myytävän tutkinnon suorittamisprosessin hinta muodostuu sen hetkisistä tuotantokustannuksista sekä mahdollisista matka- ja majoituskustannuksista. Vuoden 2007 kustannukset ovat 700,00 euroa / tutkinnon osa, jonka lisäksi veloitamme verohallinnon ohjeiden mukaiset matkustuskustannukset.

11. Näyttötutkintoon hakeutumisen henkilökohtaistaminen

Tässä näyttötutkinto-opas korostaa miten tutkinnon järjestäjä selvittää näyttötutkintoon hakeutuvien henkilöiden lähtötilanteen ja varmistaa, että kyseinen näyttötutkinto tai sen osa on kullekin hakeutujalle soveltuva? Tähän tulee kuvata myös miten toimitaan, jos kyseinen tutkinto ei ole esim. tasollisesti henkilölle soveltuva sekä miten tunnistetaan osaamisen, jonka perusteella esitetään osaamista suoraan tunnustettavaksi, ohjataan henkilö tutkintotilaisuuteen tai tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen? Oppaassa ohjataan vielä kuvaamaan miten selvitetään ohjauksen ja tukitoimien tarve ja miten hakeutuminen dokumentoidaan. (sama 2007, 33).

Tekniikan erikoisammattitutkintoa suorittamaan hakeutuvan henkilön lähtötilanne selvitetään yhdessä tutkintovastaavan / vastuukouluttajan kanssa käytävässä keskustelussa.

Tutkinnon soveltuvuus näyttötutkintoon hakeutuvan kohdalla varmistetaan osaamisen tunnistamisen eri vaiheissa.

Jos Tekniikan erikoisammattitutkinto ei ole tasollisesti henkilölle soveltuva, hänet ohjataan suorittamaan tasollisesti hänelle soveltuvaa tutkintoa.

Osaamisen tunnistamiseen käytetään monipuolisia menetelmiä kuten haastatteluja, testejä, kartoituksia, työnäytteitä, itsearviointia (esim. www.osaan.fi ja YSAO:n kehittämä itsearviointityökalu) ja portfolioita. Käytettyjen menetelmien valinta ja ajankäyttö vaihtelevat tutkinnon suorittajakohtaisesti. Osaamisen tunnistamisen tuloksena syntyy johtopäätös siitä, miten tutkinnon suorittaja jatkaa näyttötutkintoprosessiaan.

Osaamisen tunnistamiseen osallistuvat tutkinnon suorittaja, tutkinnon järjestäjän edustaja ja työelämän edustaja(t). Tutkinnon järjestäjä kokoaa osaamisen tunnistamisen välineet, menetelmät ja tulokset henki-lökohtaistamisen suunnitelmaan.

Osaamisen tunnistamisen perusteella tutkinnon suorittaja tiedostaa sekä oman osaamisensa että ne tutkinnon ammattitaitovaatimukset, joihin hänen on hankittava lisää ammattitaitoa. Tutkinnon järjestäjä ohjaa tarvittaessa tutkinnon suorittajaa kehittämään osaamistaan ennen tutkinnon suorittamista.

Samalla tunnistetaan tutkinnon suorittajan osoitettu osaaminen, josta hänellä on luotettavat dokumentit sekä saavutettu osaaminen, jossa hän voi osoittaa suoraan ammattitaitonsa näytöissä. Tutkinnon järjestäjä sopii tutkinnon suorittajan kanssa alustavasti jatkotoimenpiteistä tutkinnon suorittamisessa.

Johtopäätöksissä otetaan huomioon työelämän ja tutkinnon perusteiden asettamissa rajoissa tutkinnon suorittajan henkilökohtaiset edellytykset, tarpeet ja oppimisvaikeudet esimerkiksi lukihäiriö.

12. Näyttötutkinnon suorittamisen henkilökohtaistaminen

Näyttötutkinnon suorittamisen henkilökohtaistamisen tulee vastata oppaan mukaan kysymyksiin millaisia toimintatapoja ja asiantuntemusta tutkinnon järjestäjä käyttää kyseisessä näyttötutkinnossa suunniteltaessa näyttötutkinnon tai sen osan suoritusta. Edelleen oppaassa ohjataan kuvaamaan millainen on tutkinnon järjestäjän arviointi- ja päätöksentekoprosessi aikaisemmin osoitetun osaamisen tunnistamisessa. (sama 2007, 33).

Näyttötutkinto-opas ohjaa kuvaamaan myös miten näyttötutkinnon suorittaja voi vaikuttaa tutkintosuoritusten järjestelyihin, muun muassa näyttötutkintotilaisuuksien sisällöstä ja ajankohdasta sopimiseen, sekä millaisin kriteerein näyttötutkinnon suorittajan työpaikan soveltuvuus näyttöympäristöksi selvitetään.

Edelleen tässä tulee kuvata miten neuvotaan ja ohjataan näyttötutkinnon suorittajaa tutkintosuoritusten suunnittelussa. Keskeistä on kuvata myös millaisia järjestelyjä näyttötutkinnon järjestäjä tarjoaa näyttötutkinnon suorittajalle mahdollisiin erityistarpeisiin, sekä millaisia järjestelyjä näyttötutkinnon järjestäjä tarjoaa näyttötutkinnon suorittajalle mahdollisiin kieli- ja kulttuuritaustasta johtuviin erityistarpeisiin. Kyseisen näyttötutkinnon suorittamisen henkilökohtaistamisen dokumentointi ja suunnitelman päivittäminen tulee kuvata myös. (sama 2007, 33).

Tekniikan erikoisammattitutkintoa suorittamaan ohjataan henkilöitä, joilla on tutkinnon perusteiden mukaiset edellytykset tutkinnon suorittamiseen.

Mikäli tutkinnon suorittajan aikaisemmin osoitetusta osaamisesta on olemassa luotettava dokumentointi, arvioijat ehdottavat dokumentoinnin tunnustamista osana näyttötutkinnon suoritusta. Arviointi- ja päätöksentekoprosessi etenee siten, että osaamisen tunnistamisen yhteydessä esille nouseen osoitetun osaamisen dokumentit kootaan yhteen, jonka jälkeen kolmikantainen arvioijaryhmä tekee tutkintotoimikunnalle esityksen osoitetun osaamisen dokumentoinnin hyväksymisestä osana näyttötutkinnon suoritusta.

Tutkinnon järjestäjä arvioi tutkinnon suorittajan kanssa hänen valitsemiensa tutkintotilaisuuksien toimivuutta näyttötutkintoympäristönä tutkinnon perusteiden ja työelämän näkökulmasta sekä varmistavat näyttötutkintoympäristöjen laadun.

Tutkinnon suorittaja osallistuu perehdyttämisohjaukseen, jossa selvitetään tutkinnon suorittajan ohjauksen tarve sekä muut tutkinnon suorittamiseen vaikuttavat henkilökohtaiset tekijät esimerkiksi lukihäiriö.

Tutkinnon järjestäjä ja tarvittaessa työelämän edustaja(t) ohjaavat tutkinnon suorittajaa laatimaan suunnitelman tutkintosuoritusten suorittamisesta. Suunnitelmaan kirjataan tutkinnon perusteiden vaatima osaaminen tutkinnon osittain, tutkintosuoritusten suorituspaikka / tilanne, ajankohta, arvioija(t) ja arviointiaineisto sekä mahdollinen ohjausajankohta. Ohjauksessa käsitellään mm. ammattitaidon osoittamistapojen ja näyttöympäristöjen valintaa. Tutkinnon järjestäjä ohjaa ja neuvoo tutkinnon suorittajaa myös tutkinnon suorittamisprosessin aikana.

Ohjauksessa tutkinnon suorittaja esittelee laatimansa suunnitelman tutkintosuoritusten suorittamisesta. Tarvittavat korjaukset ja lisäykset tehdään. Mikäli suunnitelman katsotaan olevan tutkinnon perusteiden mukainen, tutkinnon suorittaja ja järjestäjä sekä tarvittaessa työelämän edustaja(t) hyväksyvät suunnitelman allekirjoituksillaan ja suunnitelma liitetään henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan.

13. Näyttötutkinnon perusteet tutkintotilaisuuksien suunnittelun lähtökohtana

Tässä tulee oppaan mukaan (sama 2007) kuvata miten näyttötutkinnon järjestäjä järjestää tutkintotilaisuudet siinä laajuudessa ja sillä tasolla, että arvioijat voivat todeta tutkinnon suorittajalla olevan tutkinnon perusteissa vaaditun ammattitaidon. Edelleen tässä tulee kuvata miten tutkinnon järjestäjä huolehtii siitä, että näyttötutkinnot suoritetaan ensisijaisesti ai-doissa työelämän palvelu- ja tuotantotilanteissa sekä millaisissa käytännötilanteissa ja toimintaympäristöissä näyttötutkinnon perusteissa vaadittu ammattitaito on suunniteltu osoitettavaksi ja arvioitavaksi. Jos tutkintotilaisuuksia järjestetään muualla kuin alan todellisissa toimintaympäristöissä, tässä tulee perustella tarkoin miten ammattitaito tällöin osoitetaan ja arvioidaan. (sama 2007, 34).

Tutkinnon perusteet ja sen sisältämät ammattitaitovaatimukset ovat perusta tutkintotilaisuuksien suunnittelulle. Tutkinnon suorittaja laatii henkilökohtaisen näyttösuunnitelman tutkinnon järjestäjän ohjauksessa. Tutkinnon järjestäjä varmistaa yhdessä työelämän edustajan kanssa, että näyttösuunnitelmassa ovat kaikki tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaidon arvioinnin kohteet ja kriteerit ja että ne voidaan osoittaa tutkintosuorituksin. Näyttösuunnitelman allekirjoittavat tutkinnon suorittaja, tutkinnon järjestäjä ja tarvittaessa työelämän edustaja.

Tekniikan erikoisammattitutkinnon suorittamisessa käytännön työtilanteet ja toimintaympäristöt sekä erilaiset ammattitaidon osoittamistavat ovat nähtävissä liitteenä olevassa tekniikan erikoisammattitutkinnon näyttösuunnitelmassa.

Tekniikan erikoisammattitutkinnon tutkintotilaisuudet järjestetään alan todellisissa toimintaympäristöissä, tutkinnon suorittajien omilla työpaikoilla.

14. Arvioijien valinta ja arviointiosaamisen ylläpito

Näyttötutkinto-opas ohjaa kuvaamaan arvioijien valinnassa ja arviointiosaamisen ylläpidossa seuraavia asioita:

- Kuinka huolehditte arvioijina toimivien henkilöiden arviointitehtävään perehdyttämisestä, arviointitaidon ylläpitämisestä ja kehittämisestä?

- Miten arvioijat perehdytetään kuhunkin yksittäiseen arviointi tilanteeseen?
- Miten ratkaisette mahdolliset esteellisyys kysymykset? (sama 2007, 34).

Työelämäarvioijien valinnassa painotetaan arvioijan työkokemusta ja perehtyneisyyttä omaan alaansa ja henkilökohtaisia ominaisuuksia kuten vuorovaikutustaitoja ja kykyä antaa palautetta.

Tutkinnon järjestäjä kouluttaa arvioijat sekä tutkinnon perusteisiin että tutkintosuoritusten arviointiin. Tutkintokohtaisesta arviointikoulutuksesta vastaa tutkintovastaava ja sitä järjestetään aina tarpeen mukaan. Tutkinnon järjestäjä tarjoaa arvioijille myös mahdollisuuden ALVAR:in kanssa yhdessä toteutettavaan yleiseen arviointikoulutukseen sekä mahdollisuuden suorittaa näyttötutkintomestarin koulutuksen.

Tutkinnon järjestäjä perehdyttää arvioijat yksittäisiin tutkintotilaisuuksiin seuraavasti:

1. *Tutkinnon suorittaja sopii arvioijien kanssa tutkintosuorituksen antamisesta. Samassa yhteydessä tutkinnon suorittaja toimittaa arvioijille tiedon niistä tutkinnon osamisalueista ja kriteereistä, joista tutkintosuoritus annetaan, ja arvioija tutustuu tutkinnon suorittajan toimittamaan ennakkomateriaaliin.*

2. *Arvioija on yhteydessä tarvittaessa tutkinnon suorittajan työorganisaatioon ja tutustuu tutkintotilaisuuden järjestelyihin.*

Arvioijat valitaan tutkintotilaisuuksiin tapauskohtaisesti jääviys huomioon ottaen. Arvioijaksi valitaan tutkintosuorituksen aiheen asian-tuntija. Valinnassa on tärkeää arvioijan ammattitaito suhteessa kyseisen suorituksen kriteereihin. Tutkinnon suorittajaa kouluttanut tai työharjoittelussa ohjannut henkilö ei voi toimia tutkintosuoritusten arvioijana.

15. Tutkintosuoritusten arviointi

Tutkintosuoritusten arvioinnissa tulee kuvata miten toimitaan, jotta ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen on arvioitavissa. Kuvattavaksi tulevat ainakin seuraavat asiat:

- Mitä ja miten arviointiaineistoa kerätään arviointiesityksen pohjaksi?
- Mitä arviointimenetelmiä käytetään?
- Millaisia arvioinnin välineitä käytetään?

- Miten ja missä vaiheessa kolmikannan edustajat osallistuvat arviointiprosessiin ja dokumentoivat arviointinsa?
- Miten näyttötutkinnon suorittajan itsearviointi tapahtuu (sama 2007, 34 – 35).

Tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa osallistumalla työpaikassaan tutkintotilaisuuksiin. Tutkintotilaisuuksia voi toteuttaa prosessinomaisesti. Arvioijat työpaikalla antavat tutkintosuorituksesta arviointipäätöksen, joka liitetään muuhun näyttöaineistoon osaksi arviointiaineistoa. Arviointiaineisto koostuu tutkinnon suorittajan tuottamasta aineistosta (esim. projektisuunnitelma, pöytäkirja, erilaiset analyysit) ja muista dokumenteista (esim. multimediaesitys tai video) itsearvioinneista ja arviointipäätöksistä. Tutkinnon suorittajan tuottama arviointiaineisto voi sisältää osoitetun osaamisen osoittavia dokumentteja.

16. Arviointiesityksen tekeminen ja dokumentointi

Tähän tulee kuvata oppaan mukaan, miten toimitaan kolmikantaisen arviointiesityksen tekemiseksi? Seuraavana on lueteltu oppaan ohjeiden mukaiset asiat:

- Miten arvioijien kolmikantainen arviointiesitys tehdään?
- Miten näyttötutkinnon suorittajan itsearviointi otetaan huomioon?
- Miten menetellään, jos arvioijat ovat erimielisiä?
- Miten dokumentoidaan tutkinnon osan ja koko näyttötutkinnon suorittamista koskevat arvioinnit?
- Miten arviointiaineisto säilytetään? (sama 2007, 35).

Arviointikeskustelussa on mukana kolmikantainen arviointiryhmä. He arvioivat yhdessä tutkinnon suorittajan tutkinnon perusteiden mukaista osaamista. Arvioijat perehtyvät tutkinnon suorittajan tuottamaan näyttötutkintoaineistoon, havainnoivat tutkinnon suorittajan toimintaa ja esittävät kysymyksiä tutkinnon suorittajalle. Arvioijat tekevät arviointipäätöksensä välittömästi arviointikeskustelun jälkeen.

Arviointipäätös kirjataan suorittajakohtaiseen arviointipöytäkirjaan, johon merkitään tutkinnon osittain, onko tutkintosuoritus hyväksytty tai hylätty. Lisäksi kirjataan sekä perustellut että yhteenveto arvioinnista.

Arviointipäätös esitetään tutkintotoimikunnan vahvistettavaksi. Arviointiryhmän vastuuhenkilö toimittaa suorittajakohtaiset arviointipöytäkirjat ja arviointiryhmän kokouspöytäkirjan tutkintotoimikunnalle. Tutkinnon suorittaja arvioi omaa osaamistaan näyttöprosessin eri vaiheissa (osaamisen tunnistaminen, tutkintosuoritukset ja arviointikeskustelut). Tutkinnon

suorittaja arvioi omaa osaamistaan yhdessä työ-elämän edustajan ja tutkinnon järjestäjän edustajan kanssa. Tutkinnon suorittajan itsearviointi otetaan huomioon hänen ammattitaitoaan mahdollisesti täsmentävänä tekijänä arviointipäätöstä tehtäessä.

Arviointiaineistoa säilytetään tutkinnon järjestäjän lähiarkistossa kaksi kuukautta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Tämän jälkeen arviointiaineisto tuhotaan.

17. Arvioinnista, oikaisumenettelystä, tutkintosuoritusten uusinnasta, ja arviointipäätöksestä tiedottaminen

Tässä tulee kuvata, miten tutkinnon järjestäjä tiedottaa näyttötutkinnon suorittajalle arvioinnin perustelut hänen kohdallaan. Keskeisiä asioita ovat miten tutkinnon suorittajalle tiedotetaan arvioinnin oikaisumenettelystä ja miten tiedotetaan hylätyn tutkintosuorituksen uudelleen suorittamisen mahdollisuudesta. (sama 2007, 35).

Mahdollisen tutkintosuorituksen hylkäyksen tapahtuessa tutkinnon suorittajalle kerrotaan hylkäyksen perusteet. Tutkintosuorituksen vahvuuksista ja heikkouksista sekä epäonnistumisen syistä keskustellaan avoimesti.

Tutkinnon suorittaja hankkii tarvittavan lisäosaamisen ja suunnittelee uuden tutkintotilaisuuden yhdessä tutkinnon järjestäjän kanssa. Tutkintotilaisuuden uusiminen toteutetaan joustavasti tutkinnon suorittajan lähtökohdista käsin.

Tutkintotilaisuuden uusimisen voi tehdä valmistavan koulutuksen aikana ilman eri kustannuksia. Valmistavan koulutuksen ulkopuolelta tutkintoa suorittavan tutkintotilaisuuden uusimisen maksu määräytyy sen hetkisten tuotantokustannusten mukaan.

Valmistavan koulutuksen yhteydessä tutkintoa suorittavalla on oikeus yhteen tutkintotilaisuuden uusintaan ilman eri kustannuksia valmistavan koulutuksen jälkeenkin. Mikäli uusintoja tulee useampia, tutkinnon suorittajalle aiheutuvat kustannukset muodostuvat sen hetkistä tuotantokustannuksista.

Tutkinnon järjestäjä tiedottaa tutkinnon suorittajaa oikaisumenettelystä kirjallisesti ennen tutkintotilaisuutta. Tutkinnon suorittaja voi 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin hän on saanut tutkintotoimikunnalta (tutkinnon järjestäjän kautta) tiedon näyttötutkinnon tai sen osan arvioinnista, pyytää arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnalta, jonka toimialaan ja -alueeseen kyseessä oleva tutkinto kuuluu. Oikaisumenettelystä on laadittu kirjallinen ohje, joka käydään läpi tutkinnon suorittajan kanssa. (liite 5)

18. Muu tutkinnon järjestämistä kuvaava materiaali

Näyttötutkinnon arvioinnissa käytettävät lomake- ja asiakirjamallit ovat liitteenä.

5. POHDINTAA

Henkilökohtaistettu näyttötutkinnon suorittaminen edellyttää entistä asiakaslähtöisempiä toimintatapoja ja – malleja ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Tämä luo paljon uusia haasteita opettajan työhön. Henkilökohtaistamiseen sisältyy hyvin keskeisesti tutkinnon suorittajan jo olemassa olevan osaamisen tunnistaminen. Osaamisen tunnistamisen johtopäätöksenä syntyvät kyseisen tutkinnon suorittamiseen liittyvän tarvittavan ammattitaidon hankkimisen tavat ja määrä.

Osaamisen tunnistamisen vaihe on opettajalle hyvin haasteellinen. Tutkinnon suorittajilla on hyvin erilaiset sekä ammatilliset että kulttuurilliset lähtökohdat ja osaamisen tunnistamisessa on kyettävä huomioimaan kaikki se osaaminen, mikä tutkinnon suorittajalle on kertynyt niin työn teon, koulutuksen kuin harrastustenkin kautta.

Osaamisen tunnistamisessa opettajalta edellytetään hyviä ohjaustaitoja, taitoja käyttää erilaisia osaamisen tunnistamisen työkaluja, kyseisen tutkinnon työelämätuntemusta, ihmistuntemusta, vieraiden kulttuurien tuntemusta sekä vieraiden kulttuurien tutkintojen tuntemusta. Haasteita tämä tuo niin opettajan rooliin kuin myös opiskelijan ohjaamiseen.

Tekniikan erikoisammattitutkinnon ja automaatioasentajan ammattitutkinnon järjestämispöytäkirjan työstämisen prosessissa edellä mainitut haasteet nousivat useasti keskustelun aiheeksi ja todettiin, että tutkinnosta riippumatta kyseiset haasteet ovat hyvin samankaltaiset.

Uusien käsitteiden sisällyttäminen itse näyttötutkintojen järjestämissuunnitelmaan koettiin suhteellisen helpoksi, mutta uusien käsitteiden huomioiminen kaikessa muussa toiminnassa, muun muassa tutkinnon suorittajien kanssa toimiessa, onkin hankalampaa. Käsitteistö on ”kapulakieltä,” jota on vaikea tavallisen suomalaisen ymmärtää, saati sitten maahanmuuttajan.

Tekniikan erikoisammattitutkinnon ja automaatioasentajan ammattitutkinnon yhteisen järjestämissuunnitelman pohjan työstämisessä koettiin haasteelliseksi kyseisten tutkintojen eri-

laisuus. Tutkinnot ovat luonteeltaan ja sisällöltään hyvin erilaiset ja se toi jonkun verran myös näkemyseroja tutkintojen toteuttamisen tavoissa.

Mielenkiintoisena pidettiin sitä seikkaa, että kouluttajat laativat näitä hakemuksia varsin itsenäisesti ja yksin. Ylä-Savon ammattiopiston aikuiskoulutus on hyvin keskeisessä roolissa yläsavolaisen elinkeinoelämän osaamisen kehittämisessä ja näyttötutkintojen järjestämispöytäkirjat ohjaavat hyvin pitkälle sitä, minkä alan osaamista oppilaitos pystyy tarjoamaan elinkeinoelämälle.

Järjestämispöytäkirja on myös sopimus, joka sitoo niin oppilaitosta kuin tutkintotoimikuntaa sopimusehtojen mukaiseen toimintaan. Sopimus edellyttää oppilaitosta toimimaan juuri niin kuin on näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmaan kuvannut ja siksi olisikin hyvin tärkeää, että ko. suunnitelmia laadittaisiin yhteistyössä tutkintovastaavan, esimiehen ja myös muiden kouluttajien kanssa. Toimintatavat sanelevat siis tiukasti miten asiat tehdään.

Näyttötutkintojärjestelmä on viime vuosina kehittynyt hyvin voimakkaasti. Muutokset ja niiden nopeus kertoo muun muassa suomalaisen koulujärjestelmän dynaamisuudesta. Jatkuvien muutoksien seurauksena on ilmennyt jonkin asteisia ylilyöntejä ja säännösten sekä toimintatapojen sekavuutta. Nämä ilmenevät mm. tutkinnon perusteissa liian laajoina tai suppeina tutkinnon osina sekä tutkintotoimikuntien erilaisina toimintatapoina. Kokemusten karttuessa nämä hankaluudet ovat kuitenkin selvästi vähentyneet. Avainasemassa on oppilaitosten ja tutkintotoimikuntien yhteistyö sekä luja luottamus toisiinsa sekä järjestelmään. Näyttötutkintojärjestelmä lienee toistaiseksi paras tapa osoittaa osaaminen tämän päivän maailmassa.

Näyttötutkintojärjestelmän pedagogisuutta pohdittaessa, keskeiseksi asiaksi nousivat tekemällä oppiminen sekä hiljaisen tiedon esiin saattaminen. Seuraavana on kuvattu ajatuksiimme tietokäsityksestä, ihmiskäsityksestä sekä oppimiskäsityksestä näyttötutkintoprosessissa.

Tietokäsitys:

Näyttötutkintojärjestelmä mahdollistaa oppijan aikaisemman tiedon huomioon ottamisen erittäin hyvin. Tiedon oppiminen ja sen soveltaminen kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Näyttötutkintoprosessissa tekemällä oppiminen mahdollistaa välittömään omakohtaiseen reflektointiin ja kriittiseen pohdiskeluun. Näyttötutkintojärjestelmä mahdollistaa käytännön osaamisen osoittamisen kokonaisuutena. Mitatuksi tulee niin ”kirjatieto” kuin ”hiljainen tieto”.

Ihmiskäsitys:

Humanistisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on itsenäinen ja yksilöllinen olento, jossa korostuu se, että ihmisellä on oma arvonsa ja hänen toimintaansa, saavutuksiaan ja inhimillisyyttään tulee arvostaa ja kehittää. Humanistisessa ihmiskäsityksessä tulee painottaa itsenäisyyttä, yksilöllisyyttä ja yksilön monipuolista kehittymistä.

Näyttötutkintojärjestelmän pohjana on mielestämme humanistinen ihmiskäsitys, sillä näyttötutkintojärjestelmässä tutkinnon suorittajia pyritään käsittelemään yhä suuremmassa määrin subjektina. Tutkinnon suorittajan henkilökohtaisiin tarpeisiin ja kykyihin ”poraudutaan” yhä syvemmälle. Henkilökohtaistaminen tutkinnon suorittamisessa onkin noussut hyvin keskeiseen rooliin uudistuneessa näyttötutkintojärjestelmässä, josta osoituksena on myös vuonna 2006 voimaan tullut OPH:n määräys henkilökohtaistamisesta (OPH:n määräys 43/011/2006).

Oppimiskäsitys:

Humanistisen ihmiskäsityksen mukaan oppija on tavoitteellinen ja aktiivinen tiedon hankkija, käsittelijä ja arvioija sekä oman tietorakenteensa jäsentäjä. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu 2003 – 2004.) Näyttötutkintojen suorittamisessa on keskeistä osoittaa osaaminen aidoissa työtilanteissa työpaikoilla ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa näyttötutkintojärjestelmä antaa oppijalle mahdollisuuden oppia asioita monipuolisesti ja itselleen parhaalla tavalla. Oppija oppii henkilökohtaisten kokemusten kautta, vuorovaikutuksessa ryhmän, ohjaajan sekä työkavereiden kanssa jne.

LÄHTEET Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu 2003 – 2004. Opetuksen suunnittelun peruskysymykset – seminaari. Kaija Hannula & Leena Niskanen
Näyttötutkinto-opas 2007. Opetushallitus.

OPH:n määräys.2006. Saatavilla www –muodossa < URL:

<http://www.oph.fi/pageLast.asp?path=1,17629,18771,17170>

LIITE Listaus näyttötutkinnon järjestäjiä ja tutkintotoimikuntia ohjaavista laista, asetuksista, määräyksistä ja ohjeista

NÄYTTÖTUTKINNON JÄRJESTÄJIA JA TUTKINTOTOIMIKUNTIA OHJAAVAT LAIT, ASETUKSET, MÄÄRÄYKSET JA OHJEET (liite)

Säädökset muutossäädöksineen

- laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998)
- asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (812/1998)
- laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998)
- asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998)
- laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998)
- asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (806/1998)
- hallintolaki (434/2003)
- laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999)
- henkilötietolaki (523/1999)
- kielilaki (423/2003)
- yliopistolaki (645/1997)
- opetusministeriön asetus eräiden opintojen tuottamasta kelpoisuudesta ammattikorkeakouluopintoihin (355/2003)
- opetusministeriön asetus ammatillisista perustutkinnoista (216/2001)
- opetusministeriön asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua tutkintorakenteesta (annetaan vuosittain)
- laki opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta (1318/2002).

Määräykset

- näyttötutkinnon perusteet (OPH:n määräykset)
- todistukset näyttötutkinnoista, näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta sekä näyttötutkintoon valmistavasta oppisopimuskoulutuksesta (OPH:n määräys 10/011/2006)
- näyttötutkintojen tutkintomaksujen tilittäminen Opetushallitukselle (OPH:n määräys 1/01 1/2006)
- pysyvästi säilytettävät kunnalliset opetustoimen asiakirjat (Kansallisarkiston määräys 321/43/02)

- henkilökohtaistaminen (OPH:n määräys 43/011/2006).

Ohjeet

- OPH:n ohje näyttötutkintojen järjestämissopimuksista (2/440/2006)
- tutkintotoimikuntien asiakirjojen arkistointiohje (OPH 4/012/2003).